Викривач по-українськи: віцепрем'єр Кубраков і компанія

Викривач по-українськи: віцепрем'єр Кубраков і компанія

У проєкті «Провокація злочину і викривачі: світові підходи та український досвід» вже згадували справу, за судовим розглядом якої спостерігають журналісти.

У Ракурсі розповідають про неї докладніше саме в контексті вітчизняних ноу-хау щодо втілення світового досвіду з використання послуг викривача в інтересах правосуддя.

Справа агрофірми «Квіти України» дуже цікава в цьому контексті, але є певні обґрунтовані побоювання, що, попри всі намагання антикорупційних органів пропхати її через Вищий антикорупційний суд, хрестоматійною вона не стане. Принаймні в позитивному для правозастосовної практики сенсі.

Американський досвід використання показів викривача є для нас, безперечно, цікавим, з огляду на роль США в житті України та зведенні нашої антикорупційної вертикалі, але з формально-юридичної точки зору визначальним є досвід європейських країн, який знайшов своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини. Підходи ЄСПЛ щодо ролі викривача є доволі послідовними. Позиція викривача не має бути активною, і, якщо злочин не стався би без його участі, це вважається провокацією. Щодо ролі правоохоронців та їхніх агентів у скоєнні злочину, Європейський суд з прав людини ретельно вивчає, коли почали здійснюватись відповідні заходи.

Мета — визначити, чи розпочалася реалізація злочину без будь-якої участі з їхнього боку: «Суспільними інтересами не можна виправдати використання доказів, отриманих шляхом підбурювання до такої діяльності з боку правоохоронців. Якщо дії агентів, які працюють під прикриттям, спонукали людину вчинити злочин, і ніщо не передбачає, що він був би скоєний без цього втручання, то такі дії агентів виходять за межі допустимих і є провокацією» (Справа «Тейшейра де Кастро проти Португалії»).

Описувана нами справа цікава, передусім, задіяними викривачами та їхньою роллю у тому, що відбулося.

Дует викривачів: підлеглий та його шеф

На відміну від усталених європейських підходів, в нашому випадку обвинувачення не дає жодної оцінки напрочуд активній поведінці викривачів Олександра Кубракова та Олександра Доценка. Йдеться не про активну громадянську позицію, а про активну роль щонайменше одного із викривачів, яка межує з провокацією злочину і межа ця виглядає доволі примарною.

Нагадаємо, що перший на час подій, описуваних у кримінальній справі, обіймав посаду віцепрем'єр-міністра з відновлення України – міністра розвитку громад, територій та інфраструктури. Другий був директором Департаменту управління об'єктами державної власності та економічного планування Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, тобто підпорядкованою міністру (Кубракову) особою. Що вже саме по собі робить цю ситуацію цікавою з точки зору узгодженості та злагодженості їхніх викривальних дій.

Цікаво, що як випливає із матеріалів справи і виступів учасників судового процесу, саме активні дії цих посадовців і спричинили фактичні обставини, які описані в обвинувальному акті. Без їхніх активних та напрочуд продуманих дій не виникло би ситуації пропонування неправомірної вигоди, не було б такого змістовного (нібито за чиїмось планом) документування дій нинішніх обвинувачених у цій справі та, зрештою, не було б цієї справи взагалі. Принаймні так це виглядає на цей момент.

Отже, кримінальне провадження було розпочате за повідомленням підлеглого міністра Кубракова – керівника департаменту Мінінфраструктури Олександра Доценка, який буквально напередодні зустрівся з директором ДП «Укркомунобслуговування» Аллою Сушон з приводу укладених цим ДП договорів з ТОВ «Сітігазсервіс» щодо інвестування будівництва на столичній земельній ділянці. В ініційованій ним розмові з директором ДП посадовець порушив питання про начебто наявність проблем з підписаними договорами та необхідність спілкування «фактичних власників» нового інвестора з його міністром «щодо вирішення цих проблем». Розмову Доценко таємно записав на диктофон і вже наступного дня з'явився до НАБУ із заявою про пропонування «фактичними власниками» ТОВ «Сітігазсервіс» (такими він разом із НАБУ згодом визначив підприємця-забудовника Сергія Копистиру) неправомірної вигоди його шефу – віцепрем'єр-міністру з відновлення України – міністру розвитку громад, територій та інфраструктури України Олександру Кубракову.

Примітним є те, що, як з'ясувалося під час судового засідання, у своїй заяві до НАБУ він не вказав ні конкретної особи, яка начебто висловила пропозицію неправомірної вигоди його шефу, ні предмету такої вигоди. Тобто не зазначив ні того, хто пропонує, ні того, в чому полягала пропозиція і, зрештою, навіть ні того, що саме пропонується як неправомірна вигода. Якась цілковита фактична невизначеність. Але для НАБУ така невизначеність не стала перешкодою для реагування – Доценка наче чекали у НАБУ, щоб використати його заяву як формальну підставу для початку кримінального провадження, до якого невідкладно було залучено мало не половину детективів НАБУ.

Викривач небувалого рівня

Отже, Доценко став викривачем пропонування незрозуміло ким, незрозуміло за що та незрозуміло якої неправомірної вигоди його шефу – міністру Кубракову. А ще за день викривачем стає і сам міністр Кубраков.

І це відразу надало справі особливого характеру. Адже вперше в історії України викривачем стає посадова особа такого рівня – член уряду у статусі міністра та віцепрем'єра. Вище – лише перші особи держави. До Кубракова найвищим посадовцем, який неодноразово радо надавав НАБУ викривальні послуги (повідомляв про пропонування йому багатомільйонних хабарів), був тодішній голова Фонду держмайна Дмитро Сенниченко, який, як виявилося, в такий спосіб прикривав свою протиправну діяльність. Адже згодом його викрили у створенні злочинної організації, члени якої, за версією того ж НАБУ, отримали неправомірну вигоду у сумі понад 2 млрд грн. Нині викривач Сенниченко перебуває у міжнародному розшуку.

Зрозуміло, що створюючи інститут викривачів, перш за все, напевне, мали на увазі перспективу сприяння правоохоронним органам з боку тих, хто не лише має бажання заробити відсоток від повернутої суми чи заспокоїти своє почуття справедливості, а передусім – має стосунок до певної несхвалюваної діяльності, через що прагне досягти компромісу з правоохоронцями. Так що, за аналогією з тими, хто йде на співпрацю зі слідством, розкриваючи діяльність банди, це цілком можуть бути не ті люди, якими пишається рідне місто. В описуваному нами випадку викривачі не тільки обіймали високі посади, а й мали добряче підмочену репутацію.

Як повідомляли ЗМІ, у лютому 2023 року (за пів року до подання ним заяви до НАБУ про начебто запропоновану йому неправомірну вигоду) НАБУ відкрило кримінальне провадження стосовно віцепрем'єр-міністра з відновлення України – міністра розвитку громад, територій та інфраструктури України Олександра Кубракова. Втім, підозри йому не оголошували. Чому? Чи то самі по собі всі підозри розтанули, чи то високопоставлений фігурант зумів домовитися з правоохоронцями завдяки дієвому каяттю в сенсі передачі записаних розмов з такою кількістю високоповажного люду, що легендарного майора Мельниченка завидки беруть.

Про можливі причини таких дій Кубракова Ракурс писав у матеріалі «Феномен Кубракова: прозахідний реформатор, антикорупціонер-викривач чи ненадійний член команди?».

А рік тому були оприлюднені результати журналістського розслідування BIHUS Info «Зливи з НАБУ: хто «кріт», скрини листувань фігуранта і перевірка поліграфом».

Розслідування, засноване на витоках інформації з НАБУ, в якому з'ясовується факт неафішованої зустрічі віцепрем'єр-міністра з відновлення України – міністра розвитку громад, територій та інфраструктури України Олександра Кубракова з на той час першим заступником директора НАБУ Гізо Углавою.

Ця зустріч, про яку журналіст повідомляє як про доконаний факт, відбулася в зв'язку із здійснюваним НАБУ кримінальним провадженням щодо масштабного розкрадання державних коштів під час реалізації президентської програми «Велике будівництва», безпосереднім керівником та куратором якої був Олександр Кубраков. І про цю зустріч вели листування в месенджерах фігуранти скандалу зі «зливом» інформації з НАБУ.

Один із учасників цих подій, Георгій Біркадзе, заявив, що наприкінці 2022 року було зроблено запис, коли «пан Кубраков розподіляв фінансові потоки між підконтрольними своїми юридичними особами. Це записали». Після цього «пан Кубраков прийшов здаватися до НАБУ і вирішив, що буде непогано, якщо його ніхто не буде чіпати. І дали йому куратора НАБУ, детектива на прізвище Рокунь». З твердження Георгія Біркадзе випливає, що НАБУ задокументувало («зробило запис») як «Кубраков розподіляв фінансові потоки між підконтрольними йому юридичними особами», після чого Кубраков, щоб уникнути відповідальності, почав співпрацювати з НАБУ. Куратором цієї співпраці з боку НАБУ було визначено детектива Рокуня. Він, як випливає з матеріалів цієї судової справи, був одним із керівників детективів, що санкціонували початок розслідування за заявою Доценка та керували ним.

Скажете, просто збіг. Можливо, але надто багато у цій справі подібних збігів, які створюють стійке враження, що Кубраков і Доценко були просто «інструментарієм» у заздалегідь спланованій та за їхньою допомогою реалізованій спецоперації НАБУ.

Громадянська позиція, компромат, російський слід

Щодо викривача О. Доценка також є чимало публікацій ЗМІ стосовно його зв'язків, з одного боку – з НАБУ, з іншого – з… РФ, що не дивно для випускника Російської академії державної служби при президенті РФ.

Знову ж таки, певно, за збігом обставин за два тижні до вручення підозри Сушон та Копистирі НАБУ і САП повідомили про направлення до суду справи стосовно колишніх посадовців держпідприємства «Украерорух», через дії яких державі завдано 160 млн грн збитків. Їм інкримінували те, що вони, проігнорувавши застереження Мінінфраструктури, продовжили здійснювати платежі через проблемний ПАТ «Платинум Банк», не вивели кошти ДП з рахунків цього банку (понад те, перед цим переказали на ці рахунки велику суму коштів). А коли невдовзі банк визнали банкрутом, то держпідприємство втратило свої грошові активи.

У 2019 році у цій справі НАБУ проводило обшуки у ДП «Украерорух», і тоді Доценко вперше публічно «засвітився» у співпраці з НАБУ.

«Ми повністю співпрацюємо із співробітниками Національного антикорупційного бюро України і готові всіляко сприяти в проведенні необхідних заходів для можливості повернення втрачених коштів із «Платинум Банку», - навела тоді пресслужба слова керівника «Украероруху» Олександра Доценка.

Чи фігурував у цій справі Доценко і якщо так, то у якому статусі, варто достеменно з'ясувати, оскільки це може пролити світло на справжню мотивацію його дій як викривача у справі агрофірми «Квіти України». Адже для такої співпраці має бути дуже переконлива причина.

Це стосується зв'язків Доценка з РФ, який порівняно недавно (2011 рік) закінчив академію при президенті РФ. Чи не могло бути так, що НАБУ вийшло на певний російський слід Доценка (громадянство, нерухомість, зв'язки тощо) і на цій основі стимулювало його до активної співпраці? У нинішній ситуації виключати не можна нічого. Але це вже питання до української контррозвідки, яка мала би перевірити (можливо, й перевіряла) російське минуле (чи минуле?) вказаного викривача.

До слова, за повідомленням ЗМІ, рідний дядько шефа Доценка – Олександра Кубракова – є міністром внутрішніх справ Білорусі, що також наводить на певні роздуми. У цьому контексті цікавим є той факт, що за керівництва Олександром Кубраковим «Укравтодором» значну кількість тендерів на будівництво та ремонт доріг в Україні отримували білоруські компанії. Просто збіг? Не факт.

Цікаво, що отримавши статус викривача, Доценко хутенько звільнився із свого місця роботи, махнувши рукою на посаду. Але ж то справа така, хтось для своїх підлеглих хоче бути керівником і наставником, а хтось - викривачем…

Викриття чи чітко спланована провокація?

«Поза будь-якою увагою прокурора залишились і численні порушення вимог КПК України, які свідомо допускались детективами під час здійснення досудового розслідування і завдяки яким створювалась видимість наявності обставин саме так, як вони викладені в обвинувальному акті, а не так, як було фактично. Складається враження, що сторона обвинувачення дуже хотіла приховати одні злочини певних осіб, і тому намагається звинуватити в інших кримінальних правопорушеннях наших підзахисних», – стверджує захист обвинуваченого по справі С. Копистири.

Описана у витягу з ЄРДР фабула кримінального правопорушення не збігається з матеріалами кримінального провадження, що унеможливлює встановлення обставин вчинення «головним підозрюваним» Копистирою інкримінованого йому кримінального правопорушення.

Наявні фактичні дані не дають уявлення стосовно елементів складу інкримінованих кримінальних правопорушень та свідчать про наявність складу злочину в діях інших осіб. Заява викривача Доценка вносилась до ЄРДР одночасно (в буквальному розумінні цього слова!) з його допитом, а сам допит почався ще до початку розслідування, що за законом неможливо в принципі. У подальшому під час досудового розслідування такий дивовижний збіг прокурорки щоразу пояснювали в суді різними суперечливими версіями.

Обшуки проводились на підставі ухвал Вищого антикорупційного суду. З відповідних документів вбачається, що саме викривач – директор департаменту Мінінфраструктури О. Доценко - за власною ініціативою проводив звичайну робочу зустріч з директором ДП для «обговорення робочих питань». Таємно від неї він записав цю розмову на диктофон для того, щоб уже наступного дня помчати до НАБУ і використати цей запис для подання до заяви про вчинення кримінального правопорушення.

Це не просто дивно – запросити підлеглу на робочу розмову, наполегливо підштовхувати її до певних дій, таємно фіксуючи бесіду, а протизаконно.

Втім, поки що суд чомусь не побачив підстав, щоби визнати цей запис очевидно недопустимим доказом.

Збіг чималої кількості цікавих обставин в сукупності дає підстави для такого припущення.О. Доценко цілеспрямовано вів розмову у руслі подачі заяви до НАБУ про вчинення дій, які особи не вчиняли і, можливо, не мали наміру вчиняти. Він не тільки підбурює підлеглу до надання правильних відповідей на його, очевидно, вже заготовлені запитання, бо не дарма ж він готувався (чи його готували) записати цю бесіду, але і зізнається, що навіть не читав договір, який в нього вже викликає сумнів. Таке собі «не читав, але засуджую» - на новий лад.

З ухвал Вищого антикорупційного суду про надання дозволу на обшук складається враження, що саме викривач О. Доценко у розмові з нині обвинуваченою неодноразово наполегливо наголошував на начебто наявності проблем щодо вказаного договору, оригіналу якого він в очі не бачив. В очі не бачив, але міністру вже доповідав.

Викривач затято і наполегливо «виводив» обвинувачену на міністра розвитку громад, територій та інфраструктури України О. Кубракова (вторинного «викривача»). Бо саме той, за словами Доценка, уповноважений вирішувати питання щодо вказаного договору. Зауважимо, що до цього Доценко з нині обвинуваченим Копистирою знайомим не був, і сам Копистира відповідної ініціативи не проявляв, бо був переконаний, що договори є абсолютно законними та є соціально важливими – вигідні бізнесу та потрібні державі (зокрема, передбачалось передати у власність держави близько 150 квартир).

В ініційованому Доценком та Кубраковим кримінальному провадженні почалося те, що адвокати підозрюваного підприємця на засіданнях суду з розгляду питань про обрання йому запобіжного заходу, арешту майна тощо називали реалізацією чітко спланованої провокації. За їхнім твердженням, це була активна спільна діяльність НАБУ та викривачів із ініціювання зустрічей спочатку із Сушон, а потім із Копистирою; проведення з ними стимулювально-провокаційних розмов; спеціальне підведення до відповідного вирішення питань. Ясна річ, усе це – з відео- та аудіофіксацією бесід та подальшим вибірковим використанням здобутого матеріалу.

Нарешті зусилля Кубракова і Доценка з НАБУ дали результати. 21 листопада 2023 року НАБУ повідомило Копистиру про підозру саме за тією фабулою, яку ще 3 серпня визначили викривач Доценко та старший детектив НАБУ Догойда, а 4 серпня підтримав викривач–переповідач Кубраков.

Викривач О. Кубраков став таким… за ніч. Бо набув цього почесного статусу вже наступного дня після записаної Доценком розмови. І повірити в правдоподібність такої блискавичної хронології може тільки той, хто не має жодного уявлення про роботу наших правоохоронних органів. А вражаючий хронометраж перетворення високопосадовців на викривачів заслуговує окремого висвітлення.

Ну а чого ви чекали по справі, де викривачем – сам віцепрем'єр-міністр Кубраков? Хоча щодо обґрунтованості цього його статусу виникає все більше сумнівів. Втім, не поспішатимемо із висновками, адже судовий розгляд триває.

Автор: Людмила Заглада

Теги: агрофірма Квіти України, Украэрорух, Платинум банк, ДП Украерорух, хабар, Взятка, Биркадзе Георгий, Гизо Углава, Сенниченко Дмитрий, НАБУ, ООО Ситигазсервис, ТОВ Сітігазсервіс, Укркоммунобслуживания, ГП Укркоммунобслуживание, Сушон Алла, Укркомунобслуговування, Мінінфраструктури, Минифраструктуры, Доценко Олександр, Кубраков Александр, Коррупция, Корупція, ВРП, ВАКС, ЕСПЧ, ЄСПЛ

Максим Левченко
ВИПУСКОВИЙ РЕДАКТОР

17 лютого 2025 г., 09:10 Переглядів: 9079 Коментарі: 0

Роздрукувати | Надіслати товаришу